

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

1. לכן יתנם עד עת יולדה וקלה ויתר אחיו ישובו על בני ישראל. מיכה ה ב
2. וזהו אבני עפרן ומשקלן ככל אשר חלק והשתבח אל הארמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך. בראשית כח טו
3. וירא יעקב מאד ירע לו ויחץ את הים אשר אתו ואת הצאן ואת הברק והגמלים לשני מקומות: בראשית לב ח
4. תפל עליהם אימנה ופחד בגול וירע דמו כאבן עד יעבר עמך י עד יעבר עם זו קניה: שמות טו טו
5. כאשר ינוס איש מפני הארץ ופגעו חוב וקב הבית וספקו ידו על הקיר ונשכו דמיהו: עמוס ה ט
6. שאלו נא וראו אם ילד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיוולדה ונהפכו כל פנים לירקון: ירמיהו ל ז
7. לא יסור שבט מידודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילו וכל יקחת עמיהו: בראשית כט ט
8. יהי שמו לעולם אומר משם ינון שמו ויתרבו בו כל גוים וישראל: הילדים עז ז
9. והטלתי אתם מעל הארץ והוא על הארץ אשר לא ידעם אתם אבותיהם ועבדוהם את אלהים אחרים יום וילקה אשר לא אתן לכם חניה: ירמיהו טו ז
10. על אלה אני מוכיח עיני עיני יודך כי רחק ממני מנחם משיב נפשי הוי בני שוממי כי גבר אוב: איכה א טו
11. אכן חלצו הוא קצא ומכאבניו סבלם ונחמו חשבונם נגוע מכה אלהים ומענה: ישעיהו נד ג
12. והיה אדירו ממנו ומשלדו מקרבו יצא והקרבתיו ונגש אלי כי מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם יי: ירמיהו לו כא
13. ועברו את יי אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם: ירמיהו לו ט
14. וישובו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו בה אבותיהם וישבו עליה הקהה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם: יחזקאל לו כה
15. הוי המתארים את יום יי למה זה לכם יום יי הוא חשך ולא אור: עמוס ה יח

שאין סוס מדי אוכל בו סבן. שמואלין הארונות חוץ לקרקע ועושין מהן אכוסים במלחמת גוג ומגוג: **שאין כל דקל וכו'.** כלומר עמידין פרו ומדי לנבא על צבל ולכדה וממלאה כל ארץ צבל חילות פרכים וסופיהם ומשס צבים לא"י **מלכותי על ישראל ט' חדשים שנאמר לכן יתנס ישראל עד טע יולדה ילדה.** היינו טו' חדשים כדמרגמינן בן יתמסרון כעידן דילתמא למילד וכמיז (מיכה ה) ועמד ורעה צעוו ה' וגו' וישנו כי עמה יגדל ומתרגמינן ויחצונו מביני גלותהו: **על בני ישראל.** היינו כל העולם שישראל מפוכרים בו: ייסי. משיח ולא אחמיניה: **צעולא דכופיתא דחמריה.** צלל רעהו על חמורו כלומר אפילו בך אני רועה ועלד ונלכד שאלתו: **כופיתא.** רעי כמו רמא כופתא וסכר יעדנא צצנא צתרא (ד' ע"ג): **מאי טעמא.** אמר לא אחמיניה: **הכלו של משיח.** גורלו ולקמן צעי מאי היא. **זכה צלה** מצלו פחדים ומגלים שיהיו צימיו מחיל העובדי כוכבים: **לעשות להם נס.** לעלות צורוע על כרחם של מלכי פרס: **כבישה שניה.** צימיו עורא כבישה ראשונה צימיו יהושע מדהקישן הכתוב: **מאי טעמא.** איזו שמו ינון שמו ויתרבו בו כל גוים וישראל: **הילדים עז ז**

השדות ובגוליהן עד כאן של פלוני מכלן ואלין של פלוני וזידו לרכות לאחד ולמעט לאחר וכשפוגעו אותו סנטר רועה למרוד שדומיו לקלר מיארי השדות ודומה כמי שפגע בו ארי: **גבאי.** גובה מס המלך: **מי סבל הנבורה שלו.** הקצ"ה מנעטר בעלמו כיוולדה ואומר צעשה שמעניר העובדי סוככים מפני ישראל היאך אצביל אלו מפני אלו: **פמליא של מעלה ושל מטה.** מלאכים וישראל: **אפילו הגרים לא גרסינן:** רהיט ופסיל סורא ואויל ושדי סוסיא כסורייה. כשרן השור ונפל מעמידין סוס מעמקו צאצוסו מה שלא היה רועה לעשות קודם פמלתו של שור שהיה חניב עליו שורו צימיר וכשמטרפא השור היום או למחר ממפלתו קשה לו להוליא סוסו מפני השור לאחר שהעמידו שם כך הקצ"ה כיון שראה מפלתן של ישראל נתן גדולתו לעובדי כוכבים וכשמחריס ישראל בתשובה ונגאלין קשה לו לאצד עובדי כוכבים מפני ישראל: **אורייה.** כמו (מלכים א ה) ארות סוסים: **דאכלי שני משיח.**

שאיין כל דקל ודקל שבבבל שאין סוס של פרכים נקשר בו ואין לך כל ארון וארון שבארץ ישראל שאין סוס מדי אוכל בו תבן אמר רב אין בן דוד בא עד שתתפשט המלכות א"ע על ישראל תשעה חדשים שנאמר ילכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובו על בני ישראל אמר עולא ייתי ולא אחמיניה וכן אמר ר' (רבה) ייתי ולא אחמיניה רב יוסף אמר ייתי ואזכי דאיתיב במולא דכופיתא דחמריה אמר ליה אביי (לרבא) א"ל רבא מאי טעמא אילימא משום חבלו של משיח והתניא שאלו תלמודיו את רבי אלעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים ומר הא תורה והא גמילות חסדים אמר (ליה) שמא יגרום החמא כד' יעקב בר אידי ד' יעקב בר אידי רמי כתיב הנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך וכתיב ויירא יעקב מאד וייצר לו שהיה מתירא שמא יגרום החמא כדתיא עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קניה זו ביאה שניה אמור מעתה ראויים היו ישראל לעשות להם נס כביאה שניה כביאה ראשונה אלא שגרים החמא וכן אמר ר' יוחנן ייתי ולא אחמיניה א"ל ריש לקיש מ"מ אילימא משום דכתיב כאשר ינוס איש מפני הארי ופגעו הדוב [ובא הבית] וסמך ידו אל הקיר ונשכו נחש בא ואראך דוגמתו בעולם הזה בזמן שאדם יוצא לירדה ופגע בו סנטר דומה כמי שפגע בו ארי נכנס לעיר פגע בו גבאי דומה כמי שפגעו דוב נכנס לביתו ומצא בנו ובנותיו מוטלין ברעב דומה כמי שנשכו נחש אלא מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיוולדה ונהפכו כל פנים לירקון מאי ראיתי כל גבר אמר רבא בר יצחק אמר רב מי שכל גבורה שלו ומאי ונהפכו כל פנים לירקון אמר רבי יוחנן פמליא של מעלה ופמליא של מטה בשעה שאמר הקב"ה הללו מעשה ידי והללו מעשה ידי היאך אאבד אלו מפני אלו אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי רהיט ונפל תורא ואויל ושדי ליה סוסיא באורייה אמר רב גידל אמר רב עתידין ישראל דאכלי שני משיח אמר רב יוסף פשיטא ואלא מאן אכיל להו חילק וביילק אכלי להו אפוקי מדרבי הילל דאמר אין משיח לישראל שכבר

עובע שיהיה צלותן הימים לישראל יהיה: **אלא חילק וביילק אכלי להו.** כך היו רגילין לומר כאלם שאומר וכי שדים ושדמות יאכלוהו. ובמסכת חולין (דף י"ג.) לא חילק יעדנא ולא בילק יעדנא ולי נראה דמשמעות לשון חילק וביילק לשון מוכה כמו צוקה ומצוקה ומבולקה (נמוס ב) ואמרין בחולין (ס"ט) לא חילק דרצנן דמלריכין לחלק הסיומן שמלריכין לחלק כל הטבעת ולשירי על פני כולו ולא בילק דרבי יוסי שמחריב הסיומן שמוך קלם בתוך הטבעת והשאר חוץ לטבעת ונראה למורי דאין לו משמעות לא הכא ולא התם. ל"א חילק וביילק ב' דיניי סדום שהיו שמוטיהו כך: **אין משיח לישראל.** שחוקיה היה משיח ועליו נאמרו כל הנבואות אלמתי קרן לבית ישראל ועמד ורעה צעוו ה': **אלא לדוד.** צוכות דוד שהיה עמיד לומר כמה שירות ותושבחות: **למשה.** בשביל מה שהיה עמיד לקבל את התורה: **מה שמו.** משיח: **ינון שמו.** כמו ינאל. כל אחד היה דורש אחר שמו: **לפני שמש.** עד שלא נברא היה שמו ינון והיינו אחד (אמו' דכרים שעלו במחשבה ליבראות: **ולא אסון להם חניניה.** עדיין לא יבא משיח: **מנחם.** בן חזקיה: **חיוורא דבי רבי.** מלועז של צית רבי: **אי סן חיויא הוא כגון רבינו הקדוש.** אן משיח מאותן שחיים עכשו ודאי היינו רבינו הקדוש דסובל מחלואים ומסיד גמור הוה כדאמרין צצנא מניעא (דף פ"ה.) ואם היה מאותן שמתו כבר היה דיאלל איש חמודות שדנו ציבורין בגיב אריות ומסיד גמור היה והאי כגון לאו דיוקא. ל"א כגון רבינו הקדוש כלומר אס יש דוגמתו בחיים היינו רבינו הקדוש ואס דוגמא הוא למתים היינו כגון דיאלל איש חמודות: **דוד אחר.** שעמיד למלך עליהם: **אקיס אקיס** לא נאמר אלא אקיס: **כגון קיסר ופלגי קיסר.** מלך ושני לו כן דוד החדש מלך כדכתיב ודוד מלכם אשר אקיס ודוד המלך שני לו כדכתיב נשיא להם ולא תבזו מלך: **עעלף.** קלנ"א שור"ץ בלע"ז ואין לה עינים: **שאורה שלי הוא.** שיש לי עינים לראות וממלתי נהיית צה כך ישראל מלפין לגאולה שיש ה' יהיה להם אור אצל העובדי כוכבים למה מקוים אומר הרי הוא להם חשך ולא אור: ה"ג

(א) וימלא י ע"ש. (ב) וצ"ח: מלכות הרשעה. (ג) אס איתא בכל העולם כולו וכן הוא גיר' מוס' צ"ח ב: ד"ה משיח וכו' (ד) וצ"ח ע"ש וכו' (ה) ד"ה רבה ומוס' יבמות ק"ה. (ו) ד"ה רבא. (ז) ברכות ד. (ח) ג"ז ברכות ד. סוטה לו. (ט) לקמן נ"ט. ע"ש פירש"י (י) ד"ה אין להם. (יא) כ"ה מוס' ד"ה רשעה. (יב) מנחם (יג) ופסחים נ"ד. נדרים לו:)

לעני רש"י
קלנ"א שור"ץ. עטף.

מוסף רש"י
שמא יגרום החמא. שמה אחר הכתה חמאטי, ודמתיא שהטעם גורם שאין ההכנסה מתקיימת (ברכות י"ג.) ביאה ראשונה. שכלו לארץ צימיו יהושע (שם.) ביאה שניה. כשעלו מלכות צבל צימיו עורא (שם.) ליעשות להם נס. כגון ציד רמה (שם.) לעלות צורוע ולא יהיו משמעדיים מלכות (סוטה לו.) שגרים החמא. שחלם של ישראל צימיו צית ראשון ונגור עליהם שלא יעלו אלא כדמות, כדכתיב (עורא ח) מי כסם מכל עמו (שם.) ולא הלוי אלא כדמות כורש וכל ימי מלכי פרס שמענדו להם לכישר ולחשוריות וללריות האחרון (ברכות י"ג.) אין משיח לישראל. אלא הקצ"ה ימלך בעממו ויגאלם לצדו (לקמן צ"ט.)

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

צט.

עין משפט נר מצוה

יב א מיי פ"ח מהל'
תשובה להל' ו' וע"ש
ב"מ:
ג' ב"מ פ"ח מהל' תשובה
הל' פ"ח מהל' מלכ'
הל' פ"ח מהל'
ד' ג' מיי פ"ח מהל' ד'
ד' מיי פ"ח מהל' ד'
הל' ג' טו"ש פ"ח מהל' פ"ח
טו"ש פ"ח מהל' פ"ח
פ"ח מהל' פ"ח
ד' מיי פ"ח מהל' פ"ח
ד' מיי פ"ח מהל' פ"ח
הל' ג' טו"ש פ"ח מהל' פ"ח
טו"ש פ"ח מהל' פ"ח
הל' ג' טו"ש פ"ח מהל' פ"ח
טו"ש פ"ח מהל' פ"ח
הל' ג' טו"ש פ"ח מהל' פ"ח
טו"ש פ"ח מהל' פ"ח

לאיברי לא גליתי. שלא הולאתי דבר מפי שהיו איברי יולין לשמוע
אבל כלני היה טמון הדבר: (ס' למען ירכו ימיכם כימי השמים על הארץ.
ולא עמדו באלהם כל כך אבל עמידן לעמוד כשיבא משיח: כמש"ס
חסן. שזעת ימי המשחה כן ישיש עליך שזעת ימים ויומו של הקב"ה
אלף שנה: כי מי נח. כמו כימי נח

כחשבון השנים שנמלאו בידו לוחו ומן
שזעזע ה' מעבור מי נח עוד על
הארץ כן נשזעתי כפי אותו חשבון
נשזעתי מקלף עליך ומגער כך שלא
אחרתי את עולמי לאחר שיבא משיח
עד שיכלה זה הזמן: לא נשכחו.
עוצה לישאל: עין לא ראסה. דלן
קן לדבר: לדיקים אינן עומדין.
דגדול כחן של צנלי תשובה שאין צריה
יכולה לעמוד (לפנינו) [נמחילתם]:
צרישא לרוק. שנתחק מן הקב"ה
ואח"כ שז אליו בתשובה והדר שלום
לקרוב מעיקרא לדיק גמור דגדול כחן
של צנלי תשובה: ספיה רחוק מן
העצירה. כל ימיו דהיינו לדיק גמור:
אפיקורוס ומגלה פנים מפורשלקמן[ע"ג]:
כרים כשר. מילה: מסאן. מן הפסוק
הזה שכחתי כי דבר ה' בזה (אמר ר"א
וכו') מחלל את הקדשים דמחלל קדשים
ומצוה מועדות ומגלה פנים כו' היינו
דבר ה' בזה) דציון הוא: מפד כרים.
היינו את צדמי הפל: מועדות.
חולו של מועד: דקדוק זה. מסרות
וימרות: מק' [זס] ומגוניה שז
[זו]. [ושאל רבו גזירה שזון] לא
גמר מרדו: סמטסה. זה שזעזע כמו
שאינה עיקר: זה הפועל ע"ז. היינו
דבר ה' דגור שזדני הקב"ה בעלמנו
לישראל דלכני ולא יהיה לך מפי
הגבורה שמעט[ע"ס]: חוור. לשנוטה:
זמר

ה"ג היינו דאמר ליה הווא מינא לרבי אבהו וכו': אקוט דדור. אקח
ישראל ואמלך עליהם כמו נקטיה. ארבעים שנה אקוט דדור דדור קטן
של ארבעים שנה שהוא משנה מדורות שלפניו ומסממא היינו משיח
שטינון גדולים יהיו דדורו ופטיה דקרא מיהא גבי מתי מדבר אלל
מדכתיב אקוט משמע אף להצלה היה
מתנבל: מיוחד. חשוב: ה"ג רבי

אומר ג' דורוס שנאמר ייראוך עס
שמש. כלומר צהדי משיח שכתב צו
(תהלים עג) לפני שמש ינון שמו
ייראוך ישראל ולפני ירח לפני מלכות
צית דוד שנמשל כירח כדכתיב (שם
פ"ט) כירח ינון עולם וגו' כמו כן
ייראוך דור דוריס דור אחד דוריס
צ' הרי ג': אין להם משיח לישאל.
אלל הקב"ה ימלך בעלמנו ויגאלם
לנדו: שרי ליה מריה. ימחול לו
הקב"ה שאמר דברים אשר לא כן:
ואלו זכריה מיהא מתנבל. על משיח
צבית שני דכתיב בתרי עשר הנה
מלךך יבא לך וגו'. ולאו היינו זכריה
כן היודע הכהן שגיבא צבית לראשון
אלל זכריה כן צריכה ספיה במלכות
דריש: רבי אומר שס"ה כמנין ימוס
החמה דכתיב כי יוס נקס כלני
ושנה גאולי צאה. גליוס נקס של
מרגלים ארבעים יום אחי יוס נקס
של מרגלים שנה אחת ככל יוס
כדכתיב (במדבר יד) יוס לשנה יוס
לשנה וגו' כך שנת גאולה צאה שנה
ליוס שנה ליוס שלכל יוס ויוס של
זו שנה ה' המכונה שנת גאולי במקרא
זה נותנים שנה אחת. ואית דגריסי רבי
אומר שס"ה אלפים שנה דכתיב שנת
גאולי צאה ושנה של הקב"ה הכי הו'
דכתיב (תהלים ג) כי אלף שנים צעייך
כיוס: (טועד עכשיו. ימות המשיח:

(א) (לעל [ח.ג.]: ב) כריכת
ל: שחמ כח. (ג) כריכת ל:
שנה ק. קלף: פקחים ק.
לעל גל. (ד) [נכתיב]
לחלף. (ה) כריכת ל:
(ו) [נכתיב] יחיה
ר"ש בר נחמיה. (ז) [נכתיב]
ואת נחמיה. (ח) [נכתיב]
ג' ע"ש. (ט) אבות פ"ג
משנה יא. (י) [נכתיב]
דפיה פ"ד. [נכתיב]
דלהות פ"ד. (יא) [נכתיב]
לפני ר"ה למען. (יב) [נכתיב]
אחר ר"ה למען. (יג) [נכתיב].
(יד) [נכתיב].

הגהות הגר"א
[א] ג' זה המה דעיר
שנ"ל לו למשה. ומחק כ'
מיתו לו למשה וי"ח להם
לישראל:

מוסף רש"י

אין להם משיח
לישראל. שמקרא היה
משו ועלו למדבר על
הנחלות אמת קרן צבית
ישאל ומגד ורעה בעה'
(ע"ש פ"ח). לא נתנבל.
הטובות והמחמדות: ברכות
ד' דברי חמדות שנתן
שבת ט"ו. עין לא
ראתה. עין של נביאים לא
שלתה לראותו. וברכות
הראיה ולא נגלה ליוס צאה
ברכות שם. שהוא רחוק
מעבירה. ספיה רחוק כל
ימיו מן העצירה. דעיינו
לדיק מעיקרו [ע"ס].
פרקמטיא. מתמקם
כמנון תלמוד חסד כפי
לגיבא לידם עבר וזה פתיח
למקום כמורה ע"ז אל
שבונוהו י"א. המחלל את
פנים בתורה. לא על דברי
תורה כחולפה ונגלי עינת
ולמה לראותו. וזה
דורה צאה של דופי. לא
היה למשה לפגוש אלל
וממעד פיהו כפגוש ילך
לראות כימי קלר מים
שבונוהו י"א. המחלל את
הקדשים. שאינו משמחן
כללה ומחללן מקדשן
אבות פ"ג מ"א. והמבזה
את המועדות. חלל חולו
של מועד נצטית מלככה.
א' שזעה כהם מנכס חול
כלפילה ונפטיה. דהחולל
ואינו מתורס כיוס טוב
אינו חושש לשמרה. כל אלה
נקפי מפי דבר ה' בזה.
שזעה כהם מנכס חול
[ע"ס]. והמפיר ברייתו כו'.
שאינו רוצה למוגל את
כרימו הפל [ע"ס]. והמגלה
פנים בתורה כו'. דהיינו
אפיקורוס כמנשה פתיח
דו"ט אגדות של דופי כו'
[ע"ס]. והמלבין פני
חבירו ברבים. לא ידענה
היכי משקי ליה מקרא [ע"ס].
ועייש שרי"ג בן כהן.
הלכין. דלחיל סומקא ואחי
חירא [ע"ס].

תורה אור השלם

1. כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמיים ועליון יורה ויבבור ע"לך יראה.
2. ארבעים שנה אקוט דדור ואמר עם תני לבבם הם והם לא ידעו דרבי תהלים צ"ב ישעיהו ס ב
3. והיה ביום ההוא ונשכחת צר שבעים שנה כימי מלך אחד מקץ שבעים שנה יהיה לצר כשירת הוזהר.
4. ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דוריים: תהלים עב ה
5. גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים וזה מלכך יבוא ע"ך צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר כן אנתו: זכריה ט ט
6. ויעזר וירעבן ויאכלך את דמך אשר לא ידעת ולא ידען אבתך למען הורעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על קל מוצא פי יי יחיה האדם: רברים ג ג
7. שמחנה כימות עניתנו שנות ראינו ידעה: תהלים טו ט
8. ויאמר לאבכם ידע תדע כי גר יחיה ויזך בארץ לא להם ועבדום וענו אהם ארבע מאות שנה: בראשית טו ג
9. כי יום נקם כלבבי ושנת גאולי באה: תהלים טו ט
10. כי יבעל בחרו בתולה ויצעלך בנך ומשוש חתן על כלה וישש עליך אלהיך: ישעיהו סב ה
11. למען ירכו ימיכם ימי בניכם על הארמה אשר נשבע יי לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ: דברים יא כא
12. כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקלף עליך ומגער כך: ישעיהו נד ט
13. ומעולם לא שמעתי לא האזינו עין לא ראיתי אלהים וזולתך יעשה למחכה לה: בראשית טו ג
14. בורא נבי שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר יי ורפאתיו: ישעיהו נו יט
15. אנכי יי אלהיך אשר

15. ונקח יצא מעדן להשקות את הן ומשם יפיר ויהיה לארבעה ראשים: בראשית ב י 16. כי דבר יי בזה ואת מצותו הפך הכרת תכרת הנפש ההוא עונה בה: במדבר טו לא הוצאתיך ממצרם מבית עבריים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: שמות כ ב